

Paul A l v r e
(Tartu)

MÄÄRSONUST iganes, üksnes, iseäranis JT. EESTI KEELES

Kuigi adverbid on oma tekkelt hilisem sõnaliik kui noomenid, on määrsõnadegi hulgas väga vanu vorme, mille käändelõpud ja tunnused võivad olla tänapäeva deklinatsioonist taandunud. See asjaolu raskendab mõnede adverbide päritolu uurimist. Esimesel pilgul pole läbinähtavad ka selliste määrsõnade, nagu iganes, üksnes, iseäranis jt. moodustuskomponendid. Seevastu sõnade umbes, järjest, algul, äkitselt, sootuks, pärani käändelõpud on samad (seesütlev, seestütlev jne.) kui mistahes nimisõnal. Harva esinev ekstsessiiv ilmneb vormides tagant, kodunt, kuna seevastu viisiütlevaga on moodustatud kuivijalu, paljakäsi, üksisilmi, targu, kõrvu jt.

Üks taandunud käändeid on vana ne-lõpuline kaasaütlev, mida üksikjuhtudena leidub rahvalaulude keeles: poiginesa 'poegadega', sulasinesa 'sulastega', muekanesa 'mõõgaga' (Kuusalu).¹ Ilmselt on niisuguste ne-vormide mõjul hakatud mehhaaniliselt pidama vanaks nominatiiviks ka mitmeid nes-, nis-lõpuga adverbe. Selline tõekspidamine kajastub selgelt ka H. Rätsepa viimati koostatud õpivahendis "Eesti keele ajalooline morfoloogia II", kus öeldakse, et "Varasemast ne-komitatiivist on tänapäeva keeles säilinud ainult mõned ne-liitelised adverbid, nagu koguni, iganes, üksnes, isepäinis, üksipäini, iseäranis" ja et "Niisugune ne-komitatiiv esineb praegu soome ja karjala keeles (alati koos possessiivsufiksiga)".² Viimane väide võib tunduda desorienteeriv, sest nimetatud adverbi vormide etümoloogilised vasted pole ei soome ega karjala keeles komitatiivis, vaid hoopis essiivis (sm koko-na-an 'koguni', ikä-nä-nsä 'iganes', ykxi-nä-än 'üksinda; üksnes', krj kogo-na-h 'koguni', igä-nä-h 'iganes, kuna-

¹ J. P e e g e l, Eesti regivärsilise rahvalaulu keelest. Tartu, 1961, lk. 49 (TRÜ rotaprint.); J. P e e g e l, Eesti vanade rahvalaulude keele morfoloogia. Tartu, 1954, lk. 265. (Kandidaadiväitekirj TRÜ Teadusraamatukogus.)

² H. R ä t s e p, Eesti keele ajalooline morfoloogia, II. Opivahend eesti filoloogia osakonna üliõpilastele. Tartu, 1979, lk. 77. (TRÜ rotaprint.)

gi' jt.³ Samasugune on olukord teistes sugulaskeeltes, näit. is koGona 'koguni', vps kogo-na-z idem, vdj ühs(i)nä 'üksinda, üksnes'.⁴ Liivi igänšZ, igäniZ 'fortwährend, ewig; nur'⁵ on tähenduselt eesti iganes- ja soome ikänänsä-vormidest küll erinev, kuid nende samatüübilises päritolus pole kahtlust; vrd. veel lv kogu-nē-Z, kogi-nē-Z ja sm koko-na-nsa, koko-na-an 'koguni'.

Määrsõnade grupeerimisel rühmadesse käändelõpu järgi pole isegi ne-komitatiivist lähtudes kõik uurijad täiesti ühel arvamusel. P. Ariste peab kahtlevalt ("võiksid olla") adverbidesse peitunud komitatiivideks vorme kogunes ~ kogunis, üksnes ~ üksines, kuna erinevalt H. Rätsepa esitusest on koguni arvatud terminatiivsete määrsõnade hulka.⁶ A. Kask on eesti keele häälikuloos andnud sõnadele üksnes ja iganes ne-komitatiivile orienteeritud rekonstruktsioonid *üksinensä ja *ikänensä, kuna L. Kettunen on oma soomekeelse käsitluse vastavas kohas selliseid rekonstruktsioone vältinud ja teinud sõna ise-äränis koostiselemendid soomlasele mõistetavaks just essiivsel kujul "itse-eränänsä".⁷ A. Villup rõhutab jällegi, et vana läänemeresoome ne-tunnuseline komitatiiv, "mida võib veel kohata soome keeles", on "eesti keeles säilinud" üksikutes arhailistes adverbides, nagu iganes, ise-päinis, iseäränis, koguni(s), üksipäini(s), üksnes.⁸

Pelk teadmine, et ne-komitatiiv kuulub veel tänapäevalgi soome või karjala keele deklinatsioonisüsteemi (näit. sm mies vaimoineen 'mees naisega'), ei vii meid asjaomaste määr-

³ Karjalan kielen sanakirja. 1. Helsinki, 1968, lk 430; 2. Helsinki, 1974, lk. 287.

⁴ Inkeröismurteiden sanakirja. Toimittanut R. E. N i r v i. Helsinki, 1971, lk. 181; М. И. З а й ц е в а, М. И. Му л л о н е н, Словарь вепского языка. Ленинград, 1972, стр. 215; L. K e t t u n e n, Vätjän kielen aanehistoria. Helsinki, 1930, lk. 36.

⁵ L. K e t t u n e n, Livisches wörterbuch mit grammatischer einleitung. Helsinki, 1938, lk. 69.

⁶ P. A r i s t e, Adverbide arenemisest läänemere keeltes. Teaduslikud tööd, pühendatud Tartu Riikliku Ülikooli 150. aastapäevale. 1802-1952. Tallinn, 1952, lk. 112 jj.

⁷ A. K a s k, Eesti keele ajalooline grammatika. Häälikulugu. Teine trükk. Tartu, 1972, lk. 108 (TRÜ rotaprint); L. K e t t u n e n, Eesti kielen aanehistoria. Kolmas painos. Helsinki, 1962, lk. 104.

⁸ A. V i l l u p, Adverb eesti keeles. Tallinn, 1969, lk. 64.

sõnade analüüsis sammu võrragi edasi, pigem eksitab õigele lahendusele jõudmisel. Detailsemast võrdlusest soome, karjala ja teiste läänemeresoome keelte vastavate adverbidega on aga see kasu, et näeme ühtset aluskeelde ulatuvat omastusliitelist määrsõnamalli, kus lähtekäändeks pole mitte komitatiiv, vaid essiiv. Eesti murrete ja vana kirjakeelegi kaasahaaramine tohiks näidata arenguprotsessi detaile, kuidas järk-järgult on jõutud nes-, ni(s)-lõpuliste vormideni.

Esitame kõigepealt kogu analüüsiks vajamineva näitestiku määrsõnade alfabeetilisest järjekorrast. Ühtekokku on vaatluse all kümme sõna, milles liht- ja liittüvede vahetuse korral on fifty-fifty. Lihttüvelised on hulgani(s), iganes, koguni(s), ärani, üksnes, neist kaks taga- ja kolm eesvokaalset sõna. Teiseks komponendiks on ärani vormides ihuärani, iseärani ja üksiärani. Sõna pea on tuletusosiseks kahel juhul: isepäini ja üks(i)päini(s). Pandagu tähele, et essiivi käändelõpu vokaal a on tagavokaalseis sõnus veel mitmel juhul säilinud, seda isegi käesoleva sajandi kirjakeeles kasutatud hulgana puhul (vrd. murd. ulGanasa). Eesvokaalsete sõnade ne-d võidi aga vokaalharmoniast tulenevalt hääldada vanimais keelenäiteis nä-na. Ülevaatlikkuse mõttes on näitestikule lisatud ka mõned nisti-lõpulised edasituletised.

hulgani(s). Sõna lõpul -nasa, -na, -nis, -ni jt.: hulgana (EKOS, 12), hulgani = hulganisti 'hulgakesi, hulgakaupa' (OS 1960, 167; OS 1976, 167); hulgana (d), hulgani, hulgandes jt. 'haufenweise, in Menge' (Wied., 1249), ulGanasa Jõe, ulGani's Khk, ulGana Hää, Jõe, ulGani Kse, Juu; Andr. ja Andr. Verginiusel 1690 - 1701 kumat toine tõise järrel mind hulgani waiwawat (VEKVM, 203).

iganes. Lõpud -nes, -nis: iganes (EKOS, 14; EOS I, 115; OS 1976, 179); iganes 'irgend' (Wied., III), iganes LÄsa, LÄ, Pjg, Amb, Sjn, Kan (EKMS I, 603), tegi vigureid mis iganes Khk (EKMS IV, 841); Wanradtil-Koellil 1535 eb pidde ygkenes wöyma (VEKVM, 355), H. Stahlil igkanes / eales 'jemahls' (AES, 28), sündko, mea igkanes tahap (L, 267), kudt temma igkanis tahap, issiehranis 'als es immer wil, sonderlich' (HH IV, 171), H. Gösekenil Keick mea igkanes Jummal loy (MLO, 6), igkanes 'jemahls, immer' (MLO, 44).

ihuärani. Ainuke näide vanast kirjakeelest: R. Brockmannil ja P. Fabriciusel 1638 Minckperrast meije Kunninglickust Murrest mitte ixpeineß meije truwide Allambade iho-

erraniß kaß nende Hinge Kaßwo otzime (VEKVM, 67).

isepäinis. Lõpud -nes, -ne, -nis: isepäinis (EKOS, 16), EOS I, 128), isepäinis 'omaette, eraldi' (OS 1960, 193; OS 1976, 194); ize-päini, ize-päinis 'allein besonders' (Wied., 131), isepäinis Sa (EKMS II, 385), iga viht keriti isepäinis keraks Pöi (EKMS IV, 928); H. Stahlil issipennis 'besonders' (AES, 31), ninck Wallitzajade ehs issipennes nende ehs 'vnd Regenten / Insonderheit für denen' (HH I, 80), Pal-luckem issipeines se Waimolicko seisusse ehs 'Insonderheit lasset vns bitten für dem Geistlichen Stand' (HH I, 78), H. Gösekenil issipeines 'besondern', issipennes 'absonderlich' (MLO, 50, 48), issipeinis lubba on / sedda kaupa ostma echk mühma (MLO, 227), "Käsiraamatu" eessõnas 1699 et mitte Kor-raperrast echk issipeine on kirjotut (VEKVM, 272).

iseäranis. Lõpud -nes, -nis: iseäranis (EOS I, 129; OS 1960, 194; OS 1976, 195); iseäranis ka tähenduses 'lahus, lahku, eraldi, eraldatult, omaette: ta [sulasemaja] järele olid ... oma iseäranis põllud ja heinamaad Kbg T I² 33 (EKMS II, 385); G. Mülleril ißeerranes sell Ayal kuy meye alleme Henge wakoda (NEP, 307), H. Stahlil issiehranis 'besondern' (AES, 31), Issiehranis hoida end / et ... 'Inbesonderheit hüte dich / das ... (HH IV, 196), Issierranis meddi armolise Kuninga / ninck Issanda ehs 'Insonderheit für vnserm gnädigsten König vnd Herrn' (HH I, 19), H. Gösekenil issiehranis rea erinevate tõlgetega: 'sonderlich (praesertim), absonderlich, fürnehmlich, insonderheit, bevorab, bevoraus, bey-seits' (MLO, 384, 98, 51, 50, 136, 138), ke kõrbe sees ellab issiehranis 'Waltbruder (eremita)' (MLO, 452), A. Thor Hel-lel isse-ärranis 'ins besondere' (KA, 61).

koguni(s). Lõpud -nas, -na, -nes, -ne, -nis, -ni jt.: koguna, koguni (wali) (EKOS, 32), koguni (EOS I, 239; OS 1960, 277; OS 1976, 279), van. kogunis (EKMS II, 187); koguni, koguna, kogona, kogunes, koguniste jt. 'ganz, gar, gänzlich, ganz und gar, durchaus' (Wied., 319), sulale läts, sat-te koGona vihma Rõu, ei ole koGuna Kuu, koGunes 'koguni' Se, koGunis Rõn, koGoni 'täiesti' Vig, kogoni Se; Wanradtil-Koellil 1535 kos sin /perest/ /keick/ kockones hõe ollecksis (VEKVM, 354), G. Mülleril on kogkonas vchex vwex Inimesex sanut (NEP, 339), kogkonis, koggonis (NEP, 110, 225), J. Ros-sihniusel se koggones Risti koggodusse põhendat 'die ganze Christenheit heiligest' (SULK, 60), H. Stahlil Ja minno lo-tan Koggones see pehl 'Ja / ich verlasse mich gänzlich dar-

auff' (HH I, 68), sinna ep jettat münd eales koggonis peral 'du verlassest mich gänzlich nimmermehr' (HH II, 130), L. Vigaeusel 1641 koggoneß (VEKVM, 76), H. Gösekenil koggones / kohldes 'ganz und gar, gänzlich' (MLO, 46), koggones 'allerdings' (MLO, 204), koggonis 'ganz' (MLO, 21), J. Gutschlaffil koggonis 'omnino' (OG, 86), J. Hornungil koggones / koggone / koggana 'ganz und gar' (GE, 93), uue testamendi tõlkes Ning koggona lin tousis ülles Ap. T. 21, 30, kus eal Ewangelium kulutakse koggonas Mk 14, 9, käskis ... nende koggone suurt kohhut kokkotulla Ap. T. 22, 30 (EKMS II, 187; IV, 155).

äranis. Lõpud -nes, -nis jt.: äranes, äranis, äraniste jt. 'Adv. zu äramine; - auch: sondern (alt)' (Wied., 72), Wanradtil-Koellil 1535 Erraneß anna meil an[de]x (VEKVM, 356), G. Mülleril eb ella kaas mitte v̄xpeines meye seas, erranes tema on kaas Inimesex sanut (NEP, 6), H. Stahlil erranis 'sondern' (AES, 31), temma ep sahp meid perrale jetma / erranis truwist meije jures seisma 'er wird vns nicht verlassen / vnd vns trewlich bey stahn' (HH II, 29). J. Kohntenil 1647 erraniß (VEKVM, 128), H. Gösekenil erranis 'sondern' (MLO, 52), J. Gutschlaffil Errale / erranis 'scorsim' (OG, 87), B. G. Forseliusel 1694 är-ra-nis (VEKVM, 242), 17. sajandi juhuluules korduvalt Erranis, erranis (= äranis) 'vaid' (EJ, 27, 30 jm.); vrd. O. W. Masingul äranisti 'lahus, eraldi'; Needsinatset nellitõistkümmend p. Pauluse Epistlit on ... ärraniste nimmetud koggodustele ja meestele kirjutud Mas. N III, 326 (EKMS II, 385).

üks(i)päini(s). Lõpud -nes, -nens, -ne, -nis, -ni: üksipäini, ükspäinis (EKOS, 149), üksipäini = ükspäinis (EOS III, 1711), üksipäini, ükspäinis 'van. üksnes, ainult' (OS 1960, 780; OS 1976, 823); üksi päini (päine), üks-päini, üks-päinis 'allein' (Wied. 1270), ükspäini Koe (EKMS I, 86); Wanradtil-Koellil Nynck seperest /o/n t/em/a kaes üxpenes önnis /n/in/ck /p/õha (VEKVM, 357), G. Mülleril tachtwat v̄xpeines waat 'vagad' olla (NEP, 319), H. Stahlil üxpeines/üxpennes 'nur allein' (AES, 31), lohtket agkas üxpeines temma pehle 'setzt nur auff jhn ewr Zurversicht (HH II 10), eth se Innimenne üxpeinis on 'das der Mensch alleine sey' (HH I, 50), Turu käsikirjas 17. sajandil v̄xpeinens, v̄xpeineass, v̄xpeines (VEKVM, 21, 25, 27), H. Gösekenil üxnes / üxpeines / üxpennes 'nur allein' (MLO, 81), üxpeinis teggeme (MLO, 119), J. Hornungil ükspäine 'alleine' (GE, 100),

sõdurivandes 1697 - 1700 mitte üxpeinis se Ammetis (VEKVM, 270), "Käsiraamatu" eessõnas 1699 üxpeine (VEKVM, 271), 17. sajandi juhuluules üxpeines (EJ, 29 jm.), A. W. Hupelil 1818 ükspäinis 'allein; nur' (ES, 260).

üksiaranis. Ainuke näide W. Willmannilt, tähendus 'ise-
äranis, lahus, eraldi'; üks tallomees ellas omma naese ja kolme lastega üksiaranes metsa äres Wmn J³ 159 (EKMS II, 385).

üksnes. Lõpud -na, -nes, -ne, -nis jt. üksnes (EKOS, 149; EOS III, 1711), üksnes = ainult (OS 1960, 780; OS 1976, 823) Greta ja kasuema olivad üksina pimedas kambris Vde KP 33 (EKMS IV, 835); üksina, üksines, üksnes, üksneste jt. 'nur allein' (Wied. 1270), üfsness Rõu; J. Rossihnuusel et nemmat ützes sinu sõnna kuhlutanut 'das sie nicht allein dein Wort geprediget' (SULK, 58), H. Stahlil eth sinna üxi-
nis tössine Jummal ollet (L, 621), H. Gösekenil üxnes / üx-
peines / üxpenne 'nur allein' (MLO, 81), J. Gutschlaffil üt-
zenes 'solum, tantum' (OG, 87), J. Hornungil üksne 'entzeln' (GE, 100), A. W. Hupelil 1818 üksnes u. ükspäinis 'allein; nur' (ES, 280).

Esitatud määrsõnade lõpus on varem olnud 3. isiku possessiivsufiks *-nse või -sa⁹, millest on üldiselt järele jäänud vaid -s (paiguti murdeis ka -sa). Nagu näitavad vana kirjakeele juhud aggas 'aga', ickas 'ikka', jälles 'jälle', põlwiles 'põlvili' jt., on -s kuulunud ilmselt ka määrsõnavariantidesse hulgana, koguna, üksina, üxpeine jt. Igal juhul on käändelõpule pidanud järgnema veel mingi formant, sest lõpukadu pole suutnud vokaalainest haarata. Siin tuleb murdeti arvesse 3. isiku possessiivsufiksi paralleelvorm *-hen, mis tohiks olla eriti ootuspärane Kagu- ja Kirde-Eesti alal, kus põhiliselt koguna-tüüp figureeribki (ühist päritolu idasoomelise kokonaan- ja karjala kogonah-esine-musega). Seevastu meie kogonas-, kogones-, kogonis-tüübis-tiku lähim paralleel on läänesoomeline kokonansa.¹⁰

⁹ P. A l v r e, Sõnadest saaksesa, silläsä ja seesi-
nane. - Keel ja Kirjandus 1961, nr. 10, lk. 615. - Turu kä-
sikirjas korduvalt esinev ns-sufiks on fennism, millele on
juba varemgi viidatud; vt. L. K e t t u n e n, Eesti kie-
len äännehistoria, lk. 104, allm. 1.

¹⁰ P. A l v r e, Läänemeresoome aluskeele varasest
murdeliigendusest, eriti eesti ja soome keelt silmas pida-
des. - Keel ja Kirjandus 1973, nr. 3, lk. 151 jj. nr. 5,
lk. 291 jj.

Vana kirjakeel on essiivsetele lähtekujudele igati liigemal kui tänapäeva esinemus. Seda näitavad ennekõike käändelõpu vokaali säilitanud kogkonas G. Mülleril ja koggonas veel järgnevalgi sajandil uue testamendi tõlkes. Ajal, kui vokaalharmonia oli veel säilinud, vastas tagavokaalsete sõnade na-le eesvokaalsetel juhtudel käändelõpp -nä, mis ilmselt kajastub sellisena Wanratti-Koelli keelepruugis: ygkenes (loe: igänäs), Erene/sz/ (loe: eränäs või äränäs). Võrreldagu ä märkimist e-ga samadel autoritel sõnus peywel (= päiväl), elewet (= elävät), tegekeme (= tegemä).¹¹

näs-lõpulistest vormidest kujunesid ajapikku nes-lõpulistelised, mis sellistena on osutunud kõige vastupidavamaks määrsõnuseks iganes ja üksnes. Viimastest on ka järgneva, nis-arenguastme näiteid (H. Stahlil igkanis, üxinis), kuid need jäävad teistega võrreldes suurde vähemusse. nes- ja nis-lõpulistelised paralleelkujud on üldiselt omased teistelegi määrsõnadele, kusjuures veel H. Stahlil ja H. Gösekenil on tugevas ülekaalus esimesed. Kõikumised nes- ja nis-lõpu tarvitamisel ulatuvad 1739. aasta piiblisse ja osalt veel kaugemalegi (piiblis ükspäines ja ükspäinis).¹² g-i kaoga sõnalõpust (koguni, hulgani, üksipäini) on viimaks jõutud vormideni, mis ei erine enam algupärastest terminatiivsetest moodustistest otsani, pärani jt. Kombineerumine stiiliitega on aga sünnitanud keelde kujud hulganisti, kogunisti, äränisti, üksnesti, mille tagant essiivne lähtekoht on veel vaevu tuntav.

Üleminekut nas-, näs-kujudelt nes-lõpulistele vormidele oleks ekslik püüda seletada sellega, et vanimas kirja-keeles ä-d märgiti e-ga, mis siis traditsiooni jõul oleks püsima jäänud. Kirjepildis võis see osalt niiviisi toimudagi, kuid elavas rahvakeeles on põhjuseks järgsilpe kohanud sporaadiline häälikumuutus ä > e. Eesti keele ajaloolise foneetika käsitlustes on sellest seni vaikides mööda mindud, kuigi nähe ise kahtlemata eksisteerib. Vokaalharmonia kadumine ei ole alati muutnud järgsilbi ä-d a-ks, vaid teatud tingimustel (mida peaks uurima häälikulugu) on ä aseme-

¹¹ J. M ä g i s t e, Vanhan kirjaviron kysymyksiä. Tietolipas 64. Helsinki 1970, lk. 56 jj.

¹² A. S a a r e s t e, Piibli keel ja rahva keel. Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetised XIV. Tartu, 1940, lk. 5.

le tulnud e, näit. mitte (vrd. sm mitään 'midagi', ühtegi ja ühte (sm yhtä), viite (sm viittä); eales (< *iälläsä), murd. ülevel, ülevelt (pro üleval, ülevalt) jt. Selline häälikumuutus on haaranud ka vaatluse all olevaid mäarsõnu, kus järjekindlalt -näs > -nes. Arvuliselt ülekaalus olevailt eesvokaalseilt adverbijuhtudel on e siirdunud ka tagavokaalseisse sõnadesse (kogunes, hulgandes), kuigi esiivi algupärane na-lõpp neis veel tänapäevani on kõige paremini vastu pidanud.

Eraldi peatugem sõnaga pea moodustatud liitvormidel. Wanratti-Koelli üxpenes ja H. Stahli issipennes, issipennis on ainsusetüveliaed moodustised (< *pänäsä). Seevastu diftongilised üksipäini ja üksipäinis võivad olla sündinud alles kontamineerumise tulemusel mitmusetüvelise instruktiviga *-päin (: pä). Algselt mitmusetüveline on aga üksnes, üksines, üt'sines (< *üksinäsä).

Mäarsõnade iganes, üksnes, iseäranis jt. lähtekäändena võime essiivi pidada sellega tõestatuks. Senist arvamust ne-komitativist ei toeta eesti murrete, vana kirja-keele ega sugulaskeeltegi ainestik. Pealegi oleks kaasaolemist näitavat komitativi tähenduselt üsna raske sobitada käsitletud adverbidega.

L ü h e n d i d

AES = H. Stahli, Anführung zur der Esthnischen Sprach. Revall, 1637; EJ = V. Alitto, A. Valme, 17. sajandi ja 18. sajandi alguse eestikeelne juhuluule. Tallinn, 1973; EKMS = A. Saareste, Eesti keele mõisteline sõnaraamat I - IV. Stockholm, 1958 -1979; EKOS = Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat. Tallinn, 1918; ES = A. W. Hupel, Ehstnische Sprachlehre für die beyden Hauptdialekte. Mitau, 1818; EOS = Eesti õigekeeluse-sõnaraamat. Tartu, 1925 - 1937; HH = H. Stahli, Hand- und Haußbusches Für die Pfarherren / vnd Haußväter Ehstnischen Fürstenthums /I-IV/ Theil. Riga / Revall, 1632 - 1638; KA = Kurtzgefasste Anweisung zur Ehstnischen Sprache. Halle, 1732; L = H. Stahli, Leyen Spiegel. Sommer-Theil. Reval 1649; MLO = H. Gõsenen, Manuductio ad Linguam Oesthonicam. Reval, 1660; NEP = Neun- unddreissig Esthnische Predigten von Georg Müller aus den Jahren 1600 - 1606. Verh. GEG XV. Dorpat, 1891; OG = J. Gutschlaß, Observationes Grammaticae circa linguam Esthonicam, Anno, 1668; SULK = J. Rosshnius, Südesthnische Uebersetzung des Lutherischen Katechismus, der Sonntags-Evangelien und -Episteln und der Leidengeschichte Jesu. Verh. GEG XLIX. Jurjew (Dorpat), 1898; VEKVM = A. Saareste, A. R. Cederberg, Valik eesti kirjakeele vanemaid malestisi a. 1524 - 1739. Tartu, 1925-1931.; Wied. = F. J. Wiedemann, Eesti-saksa sõ-

naraamat. Neljas, muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn, 1973; OS 1960 = Oigekeelsuse sõnaraamat. Tallinn, 1960; OS 1976 = Oigekeelsus-sõnaraamat Tallinn, 1976.

Viitamata murdenäited on pärit KKI üldsõnavarakogust.

Пауль А л в р е
(Тарту)

О НАРЕЧИЯХ iganes, üksnes, iseäranis И ДР. В ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ

Р е з ю м е

В статье рассматриваются десять эстонских наречий с окончанием -ni(s), -nes (hulgani(s), iganes, ihuäranis, iseräinis, iseäranis, koguni(s), äranis, üks(i)päini(s), üksiäranis, üksnes). Автор статьи указывает, что эти формы возникли на базе эссива, а не комитатива, как предполагали раньше.